

บทที่ 5

ผลการวิจัยและพัฒนา

การนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่ใช้เป็นกรณีศึกษาวิจัย คือ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงศ์และโรงเรียน
วัดลาดกระโหลงนั้น จะนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาจากผลที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนของการวิจัยและ
พัฒนาเป็นหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ขนาดเล็กจะนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาจากการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาเอกสาร ตำราและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการลงพื้นที่สังเกต จากการสอบถาม และจากการสนทนากลุ่มกับบุคลากร
และกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ขนาดเล็กจะนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาจากการประชุมวิพากษ์รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อม
ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาด
เล็กในสถานการณ์จริง จะนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาจากการสัมภาษณ์ จากการลงพื้นที่สังเกต
และการใช้แบบสอบถาม

ขั้นที่ 4 ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ขนาดเล็ก จะนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาจากการสัมภาษณ์ การสอบถาม การลงพื้นที่สังเกตและ
การใช้แบบสอบถาม

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และ
ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ประเด็นปัญหาหลักส่วนใหญ่ คือ
สภาพของอาคารเรียนเป็นอาคารเก่าที่ผ่านการใช้งานมายาวนาน วัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียนชำรุด
เสียหาย ขาดการสนับสนุนงบประมาณ ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาสภาพอาคารอย่างต่อเนื่อง
บุคลากรในสถานศึกษามีจำนวนจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจที่ต้องรับผิดชอบดำเนินการ

ผลจากการลงพื้นที่สังเกตและสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เรียนพบข้อมูลที่สอดคล้องกันคือ สถานศึกษามีอาคารเรียนและห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน แต่สภาพของอาคารและห้องเรียนเป็นอาคารไม่ผ่านการใช้งานมายาวนาน ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมและปรับปรุงสภาพของห้องเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาก็มีจำนวนจำกัด ต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน เช่น ด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน งานด้านเอกสารของสถานศึกษาและกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องเข้าร่วมกับชุมชน ดังนั้นเวลาของผู้สอนที่จะพัฒนาตกแต่งสภาพอาคารเรียนและห้องเรียนให้เกิดความสวยงาม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวและสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ผู้เรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้จึงขาดหายไปในช่วงเวลา

จากการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในวันที่จันทร์ที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2548 ณ ห้องประชุมของโรงเรียนวัดท่าใหม่ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและผู้วิจัยนั้น (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ข) ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าเป็นเนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กไม่พร้อมและไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าที่ควร ต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและพัฒนาสภาพแวดล้อมในส่วนอื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน โดยจำแนกประเภทของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่จะพัฒนาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม และให้มีการจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 2 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนการวิจัย ขั้นที่ 1 และได้บรรยายสรุปหลังจากได้ทำการสนทนากลุ่มให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนได้เกิดความเข้าใจและทราบผลของการวิจัยในขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาขั้นที่ 1 ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

เนื่องจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นปัญหาจึงต้องมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กไปพร้อม ๆ กัน 2 ส่วน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การจัดสภาพของห้องเรียน การจัดมุมความรู้ต่าง ๆ ในห้องเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม เช่น การสร้างความรู้สึที่ดีต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้ และให้มีการจัดทำรูปแบบการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคนได้เห็นชอบและเกิดความเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะประชุมวิพากษ์ตามประเด็นของการประชุมในวันเสาร์ที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ณ ห้องประชุมสมาคมนักเรียนเก่าอยุธยาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ค) เพื่อร่วมขบถางและเห็นชอบรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กนั้นคณะประชุมวิพากษ์มีมติเห็นชอบในความเหมาะสมและองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น จึงให้นำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ซึ่งในรูปแบบแบ่งย่อยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการนิเทศให้ความรู้ มีจำนวน 6 เรื่อง ให้ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศผู้สอนในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 2) ขอบเขตของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) ประเภทของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม 5) บทบาทของผู้สอนต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม และ 6) การสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับผู้เรียน

2. ขั้นการปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

- 2.1 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้จัด 7 เรื่อง คือ 1) จัดทำป้ายชื่อชั้นเรียนและชื่อครูประจำชั้น 2) จัดทำป้ายสถิติการมาเรียนของผู้เรียน 3) จัดทำป้ายข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ 4) จัดทำป้ายสมาชิกห้องเรียน 5) จัดทำป้ายเวรทำความสะอาดห้องเรียน 6) จัดทำตารางสอนประจำห้องเรียน และ 7) การประดับตกแต่งห้องเรียน เป็นส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน 7 เรื่อง คือ 1) จัดทำสัญลักษณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การจัดโต๊ะและเก้าอี้ในห้องเรียน 3) การจัดสื่อและอุปกรณ์ประจำห้องเรียน 4) การจัดทำมุมแสดงผลงานของผู้เรียน 5) การจัดทำมุมหนังสือในห้องเรียน 6) การจัดทำมุมอนามัย และ 7) การจัดทำมุมสะอาด เป็นส่วนของการจัดเอกสารประจำห้องเรียน 3 เรื่อง คือ 1) การจัดเอกสารหลักสูตร 2) การจัดทำสมุดนิเทศการสอนซ่อมเสริม และ 3) การจัดทำสมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริมรวมจำนวนทั้งสิ้น 17 เรื่อง

- 2.2 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมให้จัด 8 เรื่อง คือ 1) สถานศึกษากำหนดให้ผู้สอนและผู้เรียนทุกคนกล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อพบกัน 2) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณลักษณะของสถานศึกษา 3) นโยบายการสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับผู้เรียน 4) การให้คำแนะนำผู้เรียนที่ทำผิดแทนการลงโทษ 5) การยกย่องผู้เรียนที่ประพฤติดีหน้าเสาธง 6) การให้การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่ขาดเรียน 7) การจัดกิจกรรมเสียงตามสาย และ 8) การจัดกิจกรรมเสริมด้านพลศึกษาและศิลปะให้กับผู้เรียน

3. ขั้นการนิเทศติดตามการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามสภาพจริงในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม

4. ขั้นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 2 และได้การบรรยายสรุปหลังจากการประชุมวิพากษ์ให้คณะผู้ร่วมประชุมวิพากษ์ได้เกิดความเข้าใจและทราบผลของการวิจัยในขั้นการวิจัยและพัฒนาขั้นที่ 2 ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ในแต่ละตอนจะมีรูปแบบและข้อเสนอแนะไว้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ (ดังข้อมูลปรากฏในภาคผนวก ง) ซึ่งผู้ร่วมประชุมวิพากษ์ทุกคนได้รับทราบและเห็นชอบตามแนวทางดังกล่าวร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กใน

สถานการณ์จริง

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ถึงผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ ในขั้นตอนการนิเทศที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้การนิเทศกับผู้สอนนั้นสามารถดำเนินการได้ทุกอย่าง โดยนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาแบบเป็นทางการ ขณะประชุมประจำเดือน และนิเทศแบบไม่เป็นทางการขณะรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งผู้สอนรับฟังและยินดีให้ความร่วมมือตามประเด็นของการนิเทศทุกเรื่อง

จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่งที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยพบว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกันคือ จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนเป็นระเบียบ เช่น จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นระเบียบ มีสื่อและอุปกรณ์ประจำห้องเรียน มีมุมแสดงผลงานผู้เรียน ในห้องเรียนมีมุมอนามัยสำหรับผู้เรียนอยู่หลังห้องเรียนเป็นบางห้อง พบเอกสารประจำห้องเรียนบนชั้นวางของและในตู้ ด้านนอกของห้องเรียนมีป้ายชื่อ ผู้สอน ป้ายชื่อผู้เรียน ป้ายสถิติการมาเรียน ป้ายตารางสอน ป้ายเวรทำความสะอาด มีการจัดบอร์ดเกี่ยวกับข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่น่าสนใจและตกแต่งหน้าห้องเรียนได้สวยงาม

จากการให้บุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตอบแบบสอบถามเพื่อนิเทศติดตามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ทั้ง 4 ขั้นตอน ของรูปแบบ สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ขั้นนี้เทศาให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวังค์ และโรงเรียนวัดลาดกระโหลง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศาให้ความรู้กับผู้สอนได้จำนวน 6 เรื่อง แต่ยังคงดำเนินการไม่แล้วเสร็จ มีสถานศึกษา 1 แห่ง อยู่ระหว่างการดำเนินการนิเทศาผู้สอนเรื่อง บทบาทของผู้สอนต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม

ขั้นการปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพและด้านจิตสังคมในโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวังค์และโรงเรียนวัดลาดกระโหลงของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนเป็นดังนี้คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการ ปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพและด้านจิตสังคมจำนวน 25 เรื่อง ได้แต่ยังไม่แล้วเสร็จทุกเรื่องมีบางเรื่องอยู่ระหว่างการดำเนินการคือผู้บริหารสถานศึกษาแห่งที่ 1 อยู่ระหว่างการดำเนินการเรื่องการประดับตกแต่งห้องเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาแห่งที่ 2 อยู่ระหว่างการดำเนินการเรื่องการจัด กิจกรรมเสริมด้านพลศึกษาและศิลปะให้กับผู้เรียน

2. ผู้สอนในสถานศึกษาทุกคนสามารถดำเนินการ ปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพและด้านจิตสังคมได้ จำนวน 25 เรื่อง แต่ยังคงดำเนินการไม่แล้วเสร็จ มีบางเรื่องอยู่ระหว่างการดำเนินการคือผู้สอนในสถานศึกษาแห่งที่ 1 อยู่ระหว่างการดำเนินการเรื่อง การจัดทำป้ายสถิติการมาเรียนของผู้เรียน ป้ายสมาชิกของห้องเรียน การจัดทำมุมอนามัย การจัดทำสมุดนิเทศการสอนซ่อมเสริม และสมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริม สถานศึกษาแห่งที่ 2 อยู่ระหว่างการดำเนินการเรื่องสมุดนิเทศการสอนซ่อมเสริม สมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริม การให้ผู้เรียนและผู้สอนกล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อพบกัน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา นโยบายการสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับผู้เรียนและการให้คำแนะนำผู้เรียนที่ทำผิดแทนการลงโทษ สถานศึกษาแห่งที่ 3 อยู่ระหว่างการดำเนินการเรื่องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา นโยบายการสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับผู้เรียน การให้คำแนะนำผู้เรียนที่ทำผิดแทนการลงโทษ และการจัดกิจกรรมเสียงตามสาย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 3 จากการสัมภาษณ์และการสังเกตสรุปได้ ดังนี้คือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนได้ดำเนินการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่าได้ดำเนินการจริงคือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สังเกตสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความสอดคล้องกันจึงอุปนัยได้ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อม ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กจริง ดังผลสรุปการดำเนินการของผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ จากโรงเรียนวัดท่าใหม่เป็นผู้บริหาร

สถานศึกษา 1 คน เป็น ผู้สอน 2 คน จากโรงเรียนวัดศรีวังค์เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน เป็น ผู้สอน 3 คน จากโรงเรียนวัดลาดระโห่งเป็นผู้บริหาร 1 คน เป็นผู้สอน 4 คน รวมจำนวน 12 คน ซึ่ง ได้ตอบแบบสอบถามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนส่วนใหญ่ มีการดำเนินการตามรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กได้ครบถ้วน (ดังข้อมูลปรากฏในภาคผนวก ก)

ขั้นที่ 4 ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

เพื่อศึกษาผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบดังกล่าวข้างต้นของบุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากรในชุมชนของสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ อภิญา อ่อนจริง (สัมภาษณ์. 2549) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ ได้ให้ความคิดเห็นว่าการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกที่ต้องดำเนินการ และโรงเรียนวัดท่าใหม่ได้ดำเนินการนิเทศผู้สอนได้ครบทุกเรื่อง โดยนิเทศผู้สอนในช่วงที่มีการประชุมประจำเดือนและสอดแทรกนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในช่วงที่รับประทานอาหารกลางวัน ร่วมกันและพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตสังคมนั้น ได้มีการจัดสภาพทั้ง ภายในและภายนอกห้องเรียน มีการจัดอุปกรณ์ต่างๆ ภายในห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบสะดวกต่อการใช้งาน มีมุมความรู้ มุมอนามัยและจัดเอกสารเสริมความรู้ไว้ในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ภายนอกห้องเรียนผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมมือกันจัดทำป้ายข่าวสารข้อมูลได้เป็น ปัจจุบันมากขึ้นกว่าเดิม และมีการประดับตกแต่งนอกห้องเรียนด้วยพรรณไม้ต่าง ๆ เช่น แขนงต้นกล้วยไม้ วางไม้กระถาง เป็นต้น ช่วงเช้าทุกวันผู้สอนจะอบรมเพื่อให้ความรู้และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจฟังและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยภาพรวมผู้เรียนมีความขี้มขี้มแจ่มใส สถิติการมาเรียนดีขึ้น ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการที่สถานศึกษาได้ทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กนั้น เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมในห้องเรียนได้มากและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเพราะสถานศึกษาน่าอยู่ขึ้น ผู้สอนและผู้เรียนมีความขี้มขี้มแจ่มใส ร่าเริงดี

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ สุนทร นิ่มนวล (สัมภาษณ์. 2549) ผู้สอนในสถานศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ได้ให้ความคิดเห็นว่าการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนได้ใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น สภาพภายใน ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีเอกสารต่างๆ ในห้องเรียนเพิ่มขึ้น ป้ายแสดงข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจุบันขึ้น ด้านนอกห้องเรียนมีการจัดตกแต่งใหม่ได้สวยงาม และพบว่าด้านหน้า

อาคารเรียนได้ปรับปรุงสถานที่โดยปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม แต่ก็เกินไปตามสภาพพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กจะมุ่งหวังให้ทัดเทียมกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเมืองคงไม่ได้ ในภาพรวมผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผอ. ศรีหมอก (สัมภาษณ์. 2549) กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ ได้ให้ความคิดเห็นว่า สถานศึกษาได้พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนได้น่าอยู่ ส่วนหนึ่งเกิดจากชุมชนได้ร่วมจัดหางบประมาณในการทาสีภายในห้องเรียนและตกแต่งซ่อมแซมห้องเรียนใหม่ และผู้สอนก็ช่วยปรับปรุงอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องเรียนด้วย เท่าที่ชี้รถจักรยานไปสังเกตบ่อย ๆ เห็นว่า ผู้เรียนนั่งเรียนในห้องอย่างมีความสุข ผู้สอนก็ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแบบใหม่ ๆ ขึ้น ภายในห้องเรียนมีหนังสือที่ได้รับบริจาคมาให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้ามากมาย สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนสะอาดเป็นระเบียบขึ้น เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากผู้บริหารมีความมุ่งมั่นจริงจัง ผู้สอนก็ร่วมมือตาม ขณะนี้ต้นไม้บริเวณอาคารเรียนเพียงพอแล้วและต้องการซ่อมแซมอาคารเนกประสงค์เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้หลากหลายขึ้น และต้องการให้มีกรบรจุผู้สอนเพิ่มขึ้นอีก 1 ถึง 2 คน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ตามสภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้เรียนในสถานศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ จำนวน 3 คน คือ สุรางรัตน์ ชื่นศิริ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า โรงเรียนวัดท่าใหม่น่าอยู่ ธรรมชาติร่มรื่น สะอาด ผู้สอนทุกคนใจดีมาก ผู้บริหารพูดเก่งและใจดีด้วย ในห้องเรียนทาสีใหม่ได้สวยงาม และในห้องเรียนมีหนังสือให้อ่านเพิ่มขึ้น รอมดอน มะหะหมัดชูชบ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ผู้สอนจัดโต๊ะและเก้าอี้ใหม่ นั่งสะดวกสบายต่อการทำกิจกรรม ภายในห้องเรียนสะอาด มีเพื่อน ๆ ชอบอ่านหนังสือในห้องเรียนหลายคน การจัดตกแต่งห้องเรียนบางส่วนนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการและชอบสภาพภายในห้องเรียนมาก ชีต้า วิมานะ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ชอบห้องเรียนของตนเองเพราะภายในห้องสวยงาม สนใจมุมแสดงผลงานของผู้เรียนในห้องมาก เพราะภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่จัดทำขึ้น และได้รับคำชมเชยจากผู้สอนว่าทำได้ดีมาก และชอบอ่านหนังสือที่มุมหนังสือหลังห้องเรียนช่วงพักกลางวัน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ เรณู ศรีนิล (สัมภาษณ์. 2549) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ได้ให้ความคิดเห็นว่า การนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษานั้นดำเนินการแล้วทุกเรื่อง แต่เป็นการนิเทศแบบไม่เป็นทางการ ได้สอดแทรกนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนช่วงพักกลางวันและช่วงพัก รับประทานอาหารว่างเพราะมีภารกิจหลายด้าน ซึ่งผู้สอนก็รับฟังและให้ความร่วมมือ

เป็นอย่างดี และพบว่าภายในห้องเรียนที่มีสภาพเก่าได้ปรับปรุงและซ่อมแซมแล้วเสร็จเป็นส่วนใหญ่ บางส่วนอยู่ระหว่างรอกงบประมาณสนับสนุน ป้ายชื่อผู้เรียน ป้ายสถิติ ป้ายข่าวสารในห้องเรียนมีการจัดทำเพิ่มขึ้นทุกห้อง การปรับตกแต่งห้องเรียนบางห้องทำได้เพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่อีกพัฒนาขึ้น ได้จัดซื้อ หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้หลังห้องเรียนทุกห้อง ผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมากและไม่พบปัญหาส่วนตัวระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากสถานศึกษาใช้นโยบายให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนแทนการลงโทษเมื่อทำผิด ภายนอกห้องเรียนได้จัดทำที่นั่งให้ผู้เรียนได้นั่งพักผ่อนและทำกิจกรรมการเรียนอย่างเพียงพอ ด้านหน้าอาคารเรียนได้ปรับภูมิทัศน์ใหม่ให้มีร่มเงาร่มรื่นใช้ประโยชน์ได้ตามสมควร สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าได้พัฒนาขึ้นตามสภาพของสถานศึกษาขนาดเล็กและพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาแห่งนี้

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ชาติ มารยาท (สัมภาษณ์. 2549) ผู้สอนในสถานศึกษาโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิทัศน์ของสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนเป็นอย่างมาก โดยได้ประสานกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลของท้องถิ่นให้ช่วยสนับสนุนการดำเนินการอยู่เสมอ ในปัจจุบันสภาพของห้องเรียนได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลายส่วน เช่น จัดโต๊ะและเก้าอี้ในห้องเรียนใหม่ จัดโต๊ะและอุปกรณ์ประจำห้องเรียนให้เพิ่มขึ้น ในด้านสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้เรียนส่วนใหญ่ยิ้มแย้มแจ่มใส สนุกสนาน และชอบวิชาคอมพิวเตอร์มาก เพราะมีอุปกรณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยภาพรวมผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการที่ได้นำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็กมาใช้ในสถานศึกษานั้น ช่วยให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้พอสมควรและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ชูชีพ ข้าวสามรวง (สัมภาษณ์. 2549) กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ จากความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียนและนักการศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาได้เร่งพัฒนาภูมิทัศน์ของสถานศึกษาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จเป็นที่พึงพอใจ ภายในห้องเรียนมีการปรับปรุงและจัดเอกสารเพิ่มเติมไว้ให้กับผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้อย่างหลากหลาย ผู้สอนได้ให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมเป็นอย่างมาก ได้เอาใจใส่ดูแล ติดตามผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ช่วงเช้า จนกระทั่งส่งผู้เรียนกลับบ้านในช่วงตอนเย็น ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ขาดเรียนและชอบเรียน

วิชาคอมพิวเตอร์ที่สถานศึกษาจัดเสริมให้เป็นอย่างมาก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจมาก

ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้เรียนในสถานศึกษาโรงเรียนวัดศรีภวังค์ จำนวน 4 คน คือ กลยุท บัญประคอง (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า ภายในห้องเรียนมีการจัดโต๊ะและเก้าอี้ใหม่ ภายในห้องเรียนมีหนังสือให้อ่านเพิ่มมากขึ้น ชอบมาเรียนทุกวัน ผู้สอนใจดี และเปิดโอกาสให้ใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาความรู้ระหว่างเรียน อัจฉริยกุล เรืองสม (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า ได้มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น จัดทำป้ายชื่อ ป้ายข่าวสาร ป้าย ตารางสอนได้สวยงาม น่าสนใจ ในห้องเรียนมีหนังสือใหม่ ๆ น่าสนใจให้อ่านช่วยให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้น สภาพของห้องเรียนน่าอยู่ ผู้สอนใจดี ปัทมวรรณ ใจงามเลิศ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า ในห้องเรียนมีการปรับเปลี่ยนจัดโต๊ะเก้าอี้เพื่อทำกิจกรรมการเรียนเป็นบางครั้ง ในห้องเรียนมีสื่อและอุปกรณ์การเรียนมากพอต่อการใช้งานของผู้เรียน มีการจัดมุมอนามัยไว้ให้สำหรับผู้เรียนทุกคน ภายในห้องเรียนน่าอยู่ ชอบป้ายข่าวสารประจำห้องเรียนมาก ผู้สอนให้ความรู้ในห้องเรียนน่าสนใจและสนุกสนาน ศิริพร ข้าวสามรวง (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า ได้ให้ความร่วมมือกับการจัด โต๊ะและเก้าอี้ของห้องเรียนอยู่เสมอ ถ้าเพื่อน ๆ จัด โต๊ะเก้าอี้ไม่เป็นระเบียบก็จะช่วยเพื่อน ๆ จัดภายในห้องเรียนมีสื่อและอุปกรณ์มาก มีมุมหนังสือในห้องเรียนให้อ่านเพิ่มเติมช่วงพักกลางวัน มีมุมอนามัย มุมสะอาดประจำห้องเรียน ด้านนอกห้องเรียนชอบป้ายชั้นเรียน และการประดับตกแต่งหน้าห้องเรียน อยากมาเรียนทุกวันเพราะผู้สอนใจดีและให้ความรู้สนุกสนาน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ อัจฉรา คหินทพงษ์ (สัมภาษณ์. 2549) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดลาดกระโงง ได้ให้ความคิดเห็นว่าการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ต้องให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจและเกิดความตระหนักต่อบทบาทของสถานศึกษาในด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้กับผู้เรียนก่อน ซึ่งโรงเรียนวัดลาดกระโงงได้ดำเนินการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาได้ครบทุกเรื่อง โดยนิเทศในช่วงที่มีการประชุมประจำเดือน และให้การนิเทศผู้สอนเป็นการส่วนตัวตามโอกาสที่เหมาะสม ผู้สอนเกิดความเข้าใจ มีความตระหนักและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาได้สังเกตเห็นได้ด้วยตนเอง และพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียนนั้นมีความสะอาดมากขึ้น ในห้องมีป้ายข้อมูลข่าวสารครบทุกเรื่อง สถิติต่าง ๆ เป็นปัจจุบัน ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้อีกมากขึ้น มีความสนุกสนาน เฮฮา มีเสียงหัวเราะ และสถานศึกษาได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนบริเวณใต้ถุนอาคารใหม่ทั้งหมด โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน จัดทำโรงอาหารนอกประสงค์ใช้เป็นห้องเรียน ห้องทำกิจกรรมและมีสถานที่รับประทานอาหารกลางวันได้ ผู้สอนและผู้เรียนทุกคนชอบมาก สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นนโยบายหลักคือ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและชุมชน

สถานศึกษาได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก คือ การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่ขัดสน การยกย่องผู้เรียนที่ประพฤติดีหน้าเสาธง การจัดกิจกรรมเสียงตามสาย การกล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อพบกันและผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะนี้สถานศึกษาได้พัฒนาขึ้นมาแล้วจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและได้รับการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการจากผู้บังคับบัญชาให้ย้ายไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาแห่งใหม่ แต่ก็ยังต้องการอยู่ที่สถานศึกษาแห่งนี้ต่อไป เพราะรักสถานศึกษาแห่งนี้เหมือนบ้าน ความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยภาพรวมพึงพอใจมากที่สุด

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ รัตนาภรณ์ ชัยมาตร (สัมภาษณ์. 2549) กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดลาดตระโฮง ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดลาดตระโฮงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่น มีความอดทนต่อการพัฒนางานเป็นอย่างมาก ผู้สอนทุกคนให้การยอมรับผู้บริหารร่วมมือร่วมแรงในการพัฒนางานอย่างจริงจัง ผู้เรียนมาเรียนสม่ำเสมอ ยิ้มแย้มแจ่มใสดี สภาพแวดล้อมในห้องเรียนมีการพัฒนาขึ้นมา มีความเหมาะสมเป็นที่พึงพอใจ ภายนอกห้องเรียนได้มีการพัฒนาสวนสมุนไพร เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ความรื่นรมย์ของบริเวณสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดี แต่ยังต้องการพัฒนาบริเวณหลังอาคารเรียนและบริเวณหลังห้องน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และให้ข้อสังเกตว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนยังมีปัญหาอยู่บ้างคือ ต้องรวมชั้นเรียน 2 ห้องให้เรียนชั้นเดียวกัน เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรียนรวมกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 บางครั้งเกิดความสับสนและต้องการให้มีผู้สอนมากขึ้น จะได้ช่วยแบ่งเบาภาระงานกัน โดยภาพรวมพึงพอใจต่อการทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ชัชวาลย์ บริบูรณ์ (สัมภาษณ์. 2549) ผู้สอนในสถานศึกษาโรงเรียนวัดลาดตระโฮง ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดลาดตระโฮงว่า ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศผู้สอนทุกคนให้เข้าใจในการใช้รูปแบบก่อนผู้สอนทุกคนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อาจมีผู้สอนบางคนปฏิบัติล่าช้าบ้างเพราะมีภารกิจหลายด้าน ผู้วิจัยได้มีโอกาสสภาพแวดล้อมภายในห้องทุกห้องจัดได้ว่าพัฒนาขึ้นมา มีความพร้อมขึ้น ผู้สอนจัดการเรียนรู้ได้คล่องตัวขึ้น โดยเฉพาะเครือข่ายการเรียนรู้ทางไกลของวังไกลกังวล ผู้สอนนำมาใช้ประโยชน์อย่างมาก สื่อการเรียน ป้ายข่าวสารต่าง ๆ ในห้องเรียนส่วนใหญ่มีการจัดเพิ่มเติมใหม่และเป็นปัจจุบันขึ้น ทุกห้องเรียนจะมีการประดับตกแต่งให้เกิดความสวยงาม โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมมือกันจัดตกแต่ง นอกห้องเรียนทุกห้อง มีป้ายข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นครบถ้วน ในห้องสมุดเป็นนโยบายหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องจัดเตรียมความพร้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ดังนั้น จึงได้ปรับระบบการจัดเก็บหนังสือภายในห้องใหม่ทั้งหมดให้เป็นหมวดหมู่ตามระบบ

ของคิวอี้และเป็นปัจจุบันที่สุด ส่งผลให้ในห้องสมุดมีหนังสือเพื่อบริการผู้สอนและผู้เรียนได้อย่างสะดวกพบสภาพภายในห้องสมุดสะอาดมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาหาความรู้อย่างมาก

ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้เรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดลาดกระโหลง จำนวน 3 คน คือ กิตติยา บัวเขียว (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ภายในห้องเรียนมีการจัดทำข้อมูลของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9 ได้ดีมาก ช่วยให้มีความรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติของพระองค์ ในห้องเรียนมีสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้หลายด้าน ในห้องมีมุมแปรงฟันที่สวยงาม มีป้ายข่าวสารที่เป็นตารางน่าอ่าน ห้องเรียนสะอาดดี มีม่านหน้าต่างที่สวยงามและชอบต้นไม้ที่นำมาตกแต่งไว้ในห้องเรียน สราวุธ ชมวงษ์ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ภายในห้องเรียน มีป้ายชื่อสมาชิกห้องเรียนที่สวยงามน่าสนใจ มีหนังสือให้อ่านมากกว่าเดิม มีชั้นหนังสือเพิ่มขึ้น มีที่วางแก้วหลังห้องเรียน ชอบต้นไม้ที่ประดับตกแต่งในห้องเรียน การจัดโต๊ะเก้าอี้ในห้องเรียน มองเห็นกระดานดำง่าย เดินไปมาสะดวก ชอบการจัดโต๊ะที่ผู้สอนจัดให้นั่ง ได้นั่งกับเพื่อนที่สนิทกัน วิระชัย พูลสวัสดิ์ (สัมภาษณ์. 2549) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ในห้องเรียนมีที่วางหนังสือ มีที่วางแก้วน้ำดื่ม แก้วน้ำสะอาด โต๊ะเก้าอี้ในห้องเรียนสะอาด ไม่มีเศษกระดาษในโต๊ะ การจัดโต๊ะเก้าอี้มองเห็นกระดานดำและผู้สอนได้ง่าย ชอบการประดับตกแต่งภายในห้องเรียน ในห้องเรียนมีมุมอ่านหนังสือ 2 ที่ ผู้สอนใจดีไม่ลงโทษผู้เรียน ส่วนมากจะแนะนำให้อ่านและพบผู้อำนวยการเข้ามาในห้อง บอกให้ผู้เรียนทุกคนขยันเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียน และอ่านหนังสือบนชั้น หลังห้องเรียนในช่วงว่าง ๆ

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่สถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์และโรงเรียนวัดลาดกระโหลง ได้นำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็กไปทดลองใช้ พบว่า โดยภาพรวมสภาพภายนอกอาคารเรียนและบริเวณอาคารเรียนสถานศึกษาได้จัดตกแต่งสถานที่ได้สวยงาม มีความร่มรื่น มีที่นั่งพักผ่อนมากขึ้น สภาพทั่วไปสะอาดไม่พบเศษกระดาษ สภาพในอาคารเรียนบริเวณหน้าห้องเรียน พบป้ายชื่อป้ายสถิติ ป้ายข่าวสารต่างๆ ที่น่าสนใจ บางห้องมีการประดับตกแต่งหน้าห้องได้สวยงาม โดยใช้พรรณไม้ที่หลากหลาย เช่น ไม้ใบ ไม้ดอก หลากชนิด สภาพในอาคารเรียนบริเวณในห้องเรียนสะอาด จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นระเบียบ ด้านข้างห้องและหลังห้องมีสื่อและอุปกรณ์ประจำห้องเรียนวางไว้บนชั้นและบางส่วนเก็บไว้ในตู้ มีมุมอนาមัยและมุมสะอาดอยู่บริเวณหลังห้องเรียน ผนังห้องมีป้ายแสดงผลงานของผู้เรียน และป้ายข่าวสารที่ควรรู้สำหรับผู้เรียน บางห้องมีเอกสารประจำห้องเรียนเก็บไว้ในตู้ พบใบประกาศเกียรติคุณ โล่รางวัล ที่บ่งบอกถึงความสามารถและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลายด้าน พบใบประกาศเกียรติคุณที่แสดงถึงประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนเป็นบางส่วน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสุขสนุกสนานร่าเริง เมื่อเดินผ่านจะแสดงความเคารพ ภายในห้องเรียน

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และร่วมปฏิบัติงานเป็นกลุ่มด้วยความสนุกสนาน มีเสียงหัวเราะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีสัมพันธภาพทางบวก ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างผู้เรียนแบบเจาะจงจากสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ดังกล่าวข้างต้นแห่งละ 2 คน เพื่อตรวจสอบของผู้เรียน พบว่าในสมุดมีร่องรอยการตรวจการบ้านของผู้เรียน และพบคำแนะนำของผู้สอนเขียนบันทึกไว้ในสมุด ผู้วิจัยได้สังเกตห้องน้ำห้องส้วมของสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง พบว่าโดยภาพรวมสะอาด มีสภาพมั่นคงแข็งแรง อุปกรณ์ประจำห้องน้ำห้องส้วมใช้งานได้ปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้ให้การดูแล เอาใจใส่ผู้เรียนได้ครบถ้วนพอสมควร

จากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานศึกษาเพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านความพึงพอใจ การให้ข้อมูลของผู้เรียนและการลงพื้นที่สังเกตผลในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานขนาดเล็กไปทดลองใช้ พบข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันคือ สถานศึกษามีกิจกรรมนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาก่อนทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา พบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษาหลายส่วน เช่น ด้านน้ำห้องเรียนมีการพัฒนาป้ายข้อมูลข่าวสารและการตกแต่งหน้าห้องเรียน ภายในห้องเรียนได้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพิ่มขึ้น ได้ชัดเจน มีการจัดเอกสาร จัดสื่อการเรียนรู้อประจำห้องเรียนไว้เป็นหมวดหมู่ ตกแต่งภายในห้องเรียนได้สะอาด สวยงาม การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้เกิดขึ้นกับผู้สอน ผู้เรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงอุปนัยได้ว่าสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีแนวโน้มที่พึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่สร้างขึ้น โดยความร่วมมือของคณะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษาเอง ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้ร่วมดำเนินการประสานงาน

ดังผลสรุปความพึงพอใจของผู้รับผิชอบและผู้รับบริการด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน เป็นผู้สอนในสถานศึกษาแห่งละ 1 คน เป็นหัวหน้างานด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาแห่งละ 1 คน และจากผู้เรียนในสถานศึกษาแห่งละ 4 คน ซึ่งได้ตอบแบบสอบถามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เพื่อศึกษาผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบดังกล่าวข้างต้นนั้น ด้านผู้บริหาร พบว่า 1) การนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 2) การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและการจัดเอกสารประจำห้องเรียนอยู่ใน

ระดับมากถึงมากที่สุด 3) การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านจิตสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านผู้สอน พบว่า 1) การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพ ผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดเอกสารประจำห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด 2) การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านจิตสังคม ผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด และด้านผู้เรียน พบว่า การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กด้านกายภาพผู้เรียนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและภายในห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ดังข้อมูลปรากฏในภาคผนวก ข)

บทที่ 6

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์และโรงเรียนวัดลาดกระโงง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อม ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กตามศักยภาพของสถานศึกษาที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็ก ซึ่งนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการวิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) มีวิธีการดังนี้

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา

เป็นกรณีศึกษาวิจัยและพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดกระโงง แบบเจาะจง ทั้งนี้เพื่อนำผลจากการวิจัยและพัฒนาไปพัฒนางานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กให้ประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการ 7 วิธี คือ 1) การศึกษาเอกสารใช้สำหรับศึกษาบริบทและข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 2) การลงพื้นที่สังเกตใช้ตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ในด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็ก 3) การสอบถามใช้สำหรับหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 4) การสนทนากลุ่มใช้สำหรับหาข้อสรุปและทัศนะของกลุ่มที่สนทนา 5) การประชุมวิพากษ์ใช้สำหรับหาข้อสรุปจากการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นของการประชุม 6) การสัมภาษณ์ใช้สำหรับหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 7) การใช้แบบสอบถามใช้สำหรับเก็บข้อมูลการปฏิบัติและความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยและพัฒนา ในการให้ข้อมูลมีแหล่งข้อมูล 5 ลักษณะดังนี้

1) การเก็บข้อมูลด้วยการสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เรียน 10 คน 2) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน จากกรรมการสถานศึกษา 3 คน และจากผู้สอนในสถานศึกษา 3 คน 3) การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษาและผู้วิจัย (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ข) 4) การเก็บข้อมูลจากการประชุมวิพากษ์ ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 16 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษาและผู้วิจัย (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ค) 5) การเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหาร สถานศึกษา 3 แห่ง ๆ ละ 1 คน รวม 3 คน ผู้สอนในสถานศึกษา 3 แห่ง ๆ ละ 2 คน รวม 6 คน และจากผู้เรียนในสถานศึกษา 3 แห่ง ๆ ละ 4 คน รวม 12 คน

3. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าคือ ใช้การสัมภาษณ์ ใช้การสังเกตและใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งข้อมูลทั้ง 3 ส่วนจะเป็นข้อมูลที่ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบได้ 2) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตด้วยการใช้แบบสอบถามถามซ้ำ 3) วิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีของผู้ให้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามที่บอกเล่าเหตุการณ์ และนำผลจากการวิเคราะห์มาอุปนัยเป็นภาพรวม 4) บรรยายสรุปผลให้กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมได้รับทราบและให้เข้าใจตรงกันทุกขั้นตอนการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ได้สรุปเป็นภาพรวมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า สภาพแวดล้อมและบริบทภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กหลายส่วนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา โดยการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมภายในสถานศึกษาควบคู่กันไปพร้อม ๆ กัน

2. ขึ้นการสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ให้สร้างและพัฒนา รูปแบบเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการนิเทศให้ความรู้ 2) ขั้นการปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 3) ขั้นการนิเทศติดตามการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามสภาพจริง และ 4) ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

3. จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอนสามารถนำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก ตามรูปแบบที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นไปทดลองใช้ในสถานศึกษาได้ครบถ้วน

4. การศึกษาผลความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด กรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุดและผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โดยภาพรวมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัยและพัฒนา ได้สรุปเป็นภาพรวมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขึ้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ซึ่งพบว่ามีข้อจำกัดในการพัฒนาบางประการและให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตสังคมไปพร้อมกัน โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน ข้อสรุปดังกล่าวนี้ถือได้ว่าสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขึ้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้วางกรอบไว้ให้สถานศึกษาได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยให้สถานศึกษาได้จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ถึงแม้ว่าในส่วนของการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมนั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาบางส่วนจะมีความสับสนอยู่บ้าง แต่ภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาก็ได้มีเทศาให้ความรู้กับผู้สอนให้เกิดความชัดเจนได้ภายหลัง ดังนั้นการที่สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษานั้นถือได้ว่าได้ดำเนินการตามนโยบายในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจนพอสมควร แต่ทั้งนี้สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องด้วยจึงจะเกิดผลสำเร็จตามนโยบายอย่างชัดเจน

2. ขึ้นการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็กนั้น เป็นการนำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มาจัดทำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์และโรงเรียนวัดลาดระโง

คณะจัดทำประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษาและผู้วิจัย ซึ่งมีมติโดยรวมให้มีการกำหนดความเหมาะสมและองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวให้ชัดเจน ก่อนนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาและรูปแบบให้จัดทำ 4 ขั้นตอน ดังนั้นการวิจัยในขั้นนี้ถือได้ว่า ผลสรุปของการวิจัยเกิดจากการประสานความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ได้เข้าร่วมระดมความคิด ร่วมประชุมวิพากษ์สร้างรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก จนได้ข้อยุติร่วมกันที่ดีซึ่งถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 หมวด 1 มาตรา 8(2) ที่ต้องการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และยังสอดคล้องกับ สุขุข พงศธร (2541 : 77-78) ที่ศึกษาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ตามโครงการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวมการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้าน สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา คือ การให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนและร่วมปฏิบัติงานด้วย

3. ขั้นตอนทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

3.1 ในขั้นการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนได้ทุกเรื่อง และมีความพึงพอใจต่อการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แต่ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการนิเทศพบว่าส่วนใหญ่ผู้สอนได้ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาแล้วเสร็จเป็นส่วนใหญ่ มีหลายเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินการและจากการตอบแบบสอบถามพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุดแต่ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากการที่ ผู้บริหารสถานศึกษาได้นิเทศแล้วผู้สอนไม่เกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญเท่าที่ควร ดังนั้นในขั้นของการนิเทศถ้าสถานศึกษา นำไปกำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษาและประยุกต์ใช้วิทยากรจากภายนอก ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในวงการวิชาการและในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศให้ความรู้กับผู้สอนในสถานศึกษาด้วย จะช่วยให้สาระสำคัญของการนิเทศเป็นที่ยอมรับจากผู้สอนมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาก็เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชน ส่งผลตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศและสอดคล้องกับสาระสำคัญ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 24 ข้อ (5) และ (6) ในด้าน

การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรอบรู้ โดยประสานความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพได้อย่างชัดเจน

3.2 ชั้นทดลองใช้รูปแบบ เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารการศึกษาและผู้สอนนำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กไปทดลองใช้ในเวลา 3 เดือน รวมจำนวน 31 เรื่องเท่า ๆ กัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนด้วย ในทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการได้ครบถ้วนเป็นส่วนใหญ่ แต่ในส่วนของผู้สอนพบว่ายังอยู่ในขั้นระหว่างดำเนินการจำนวนหลายเรื่อง ซึ่งอาจเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนมีความพร้อมต่อการนำรูปแบบไปใช้ต่างกันหรือผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีความมุ่งมั่นมากกว่าผู้สอน ต่อมาภายหลัง ผู้สอนทุกคนก็สามารถทดลองใช้รูปแบบได้ครบ 31 เรื่อง เช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบที่ได้สร้างขึ้นโดยความร่วมมือของผู้สอนนั้นจะเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือและได้รับความร่วมมือจากผู้สอนได้ปฏิบัติตาม ดังนั้นการกำหนดภารกิจ กฎระเบียบและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา ถ้า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย ก็มีความเชื่อมั่นได้ว่า แนวโน้มจะสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย

4. ชั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาในด้านความพึงพอใจ พบว่า ในภาพรวมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด จึงสรุปได้ระดับหนึ่งว่า การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษานั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ด้านกายภาพ และด้านจิตสังคม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้พอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับ นริศร์ จัปจิตต์ (2545 : 71-73) ที่ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า มีการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับมาก ดังนั้นสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นกรณีศึกษาวิจัยทั้ง 3 แห่ง ควรนำผลจากการวิจัยและพัฒนาไปทบทวนและร่วมประชุมวิพากษ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาข้อยุติที่ตรงกันว่า จะผดุงการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของตนเองให้คงอยู่หรือมุ่งพัฒนาต่อไปอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานศึกษา ในส่วนที่เป็นสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน ให้มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียนนั้นนับว่า เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษาอยู่มาก เพราะสถานศึกษามีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ด้านงบประมาณด้านบุคลากรและด้านอาคารสถานที่ แต่ใน

สภาวะปัจจุบันต้องร่วมกิจกรรมกับชุมชน ร่วมกิจกรรมกับส่วนราชการหลาย ๆ แห่งอีกหลายด้าน ดังนั้นคุณภาพของการพัฒนาสภาพแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามบริบทของชุมชนที่จะช่วยเสริมและสนับสนุนงบประมาณให้และในปัจจุบันการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษานั้น งบประมาณส่วนใหญ่ต้องขอความร่วมมือจากชุมชนให้ช่วยสนับสนุนก่อนจะรอกการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐฝ่ายเดียวไม่ได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะบริหารจัดการภารกิจด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาโดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งต้องวิเคราะห์ภาระงานส่วนที่มีความซ้ำซ้อนกันภายในสถานศึกษาให้เหลือน้อยลงและประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ช่วยเหลือการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีกลไกติดตามการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดให้ชัดเจนด้วย

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับความสะอาด ความเป็นระเบียบภายในห้องเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพราะสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้จะเปรียบเสมือนสิ่งที่จะช่วยสอนและหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักสะอาด มีความเป็นระเบียบจนติดเป็นนิสัยในตน เป็นการช่วยเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาได้อีกส่วนหนึ่ง และการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียนนั้น ในทางปฏิบัติควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะโดยธรรมชาติหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนถ้าเกิดจากความร่วมมือของผู้เรียนแล้วก็มีความเชื่อมั่นได้ระดับหนึ่งว่าผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจ มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง รู้สึกเป็นเจ้าของและดูแลรักษาอย่างทะนุถนอม เกิดความรัก เกิดความผูกพันกับห้องเรียนของตนเอง

3. ในการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนและสถานศึกษานั้น ถ้าสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมโดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยอยู่เสมอนั้นมีความผูกพันต่อกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ก็จะนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีต่อกันด้วยความสมัครใจ มีความสมัครสมานสามัคคีต่อกัน ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนได้อีกทางหนึ่งแล้ว การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมก็เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ส่วนหนึ่งว่า แนวโน้มในอนาคตสถานศึกษาจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากชุมชนเพื่อเติมเต็มในส่วนที่เป็นข้อจำกัดของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังที่ ปกรณ์ กันอุปัทว์ (2548 : 188) ได้สรุปผลการศึกษาคำมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า วิธีการที่ช่วยให้สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากชุมชนนั้น วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการเข้ามามี ส่วนร่วมเพราะมีความผูกพันและเข้ามามีส่วนร่วมเพราะได้รับการชักจูงเข้ามา

4. จากการนำรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้ ในสถานศึกษา เพื่อศึกษาผลด้านความพึงพอใจ พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สถานศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของ บุคลากร ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่นำมา ทดลองใช้ ดังนั้นถ้าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและ พัฒนา จะผลุงการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เป็นอยู่เดิมและเตรียมความพร้อมเพื่อ พัฒนาในโอกาสข้างหน้า สถานศึกษาควรกำหนดบทบาทในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในด้านกายภาพและด้านจิตสังคม ดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ผู้บริหารควรมีบทบาท ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจปัญหาและความต้องการจำเป็น เพื่อนำข้อมูลมา ประกอบในการกำหนดนโยบาย วางแผน ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง
 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการจัด สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดประกวดห้องเรียน การจัด ประกวดเขตรักษาความสะอาด การจัดประกวดมุมความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น
 3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเชิญชวนให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามาปรึกษาหารือรวมทั้ง เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาอยู่เสมอ เช่น การปรับปรุงอาคาร สถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
 4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีความพร้อมต่อ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้แก่ผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด มุมนิทรรศการ จัดสวนสมุนไพร สวน วิทยาศาสตร์ จัดทำห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น
 5. ดำเนินการจัดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน
 6. ติดตามประเมินผล สรุปรายงานเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาในโอกาสต่อไป
- ผู้สอนควรมีบทบาท ดังนี้
1. กำกับติดตามให้มีการดูแลรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคาร เรียน ห้องเรียน และบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน
 2. แสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การรักษา ความสะอาด การ จัดเก็บอุปกรณ์การเรียนและสื่อการเรียน เป็นต้น

3. กำหนดสถานที่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ชัดเจน เช่น ที่ทำงานกลุ่ม มุมอ่านหนังสือ ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น

4. จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการตื่นตัวต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ

5. ร่วมรับผิดชอบ ดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ

4.2 บทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตสังคม

ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. ดำเนินการตั้งคณะกรรมการกำหนดบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษาได้มีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ข้อตกลงของสถานศึกษา เช่น การมาเรียน หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เรียน การแต่งกาย เป็นต้น

4. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน ในด้านผู้นำ จรรยาบรรณ และวัฒนธรรมประเพณีของไทย

5. ดำเนินการให้มีการปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติในการลงโทษผู้เรียนที่ทำผิดระเบียบของสถานศึกษา เป็นการพบส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือปรับพฤติกรรมผู้เรียนแทนการลงโทษ

ผู้สอนควรมีบทบาทดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะเรียนรู้ เช่น จัดสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน มีความทันสมัย ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าช่วยพัฒนาผู้เรียน

2. นำหลักการทางจิตวิทยามาปรับใช้เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน เช่น ยอมรับความรู้สึกของผู้เรียน ให้คำชมเชย สอบถามความเป็นอยู่ของผู้เรียน

3. แสดงพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่จูงใจให้ผู้เรียนตื่นตัวต่อการเรียนรู้ เช่น ยิ้มแย้ม แจ่มใส คล่องแคล่ว กระตือรือร้น สุขุมรอบคอบ ช่างสังเกตและไวต่อความรู้สึกของผู้เรียน

4. ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเมื่อมีปัญหา ร่วมติดตามผลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และไม่ควรรนำปัญหาส่วนตัวของผู้เรียนไปพูดคุยในสถานที่หรือกับบุคคลที่ไม่เหมาะสม

5. แบ่งช่วงเวลาที่ว่าง เพื่อใช้เวลาบางส่วนสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมกับผู้เรียนเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง ได้ทราบผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กแล้ว ควรใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมไปอีก 1 หรือ 2 ภาคเรียน แล้วทำการวิจัยต่อไปว่า รูปแบบดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้มีข้อมูลไปพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรทุกฝ่ายภายในโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง ให้สามารถจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นเรียน เพื่อช่วยลดปัญหาด้านการขาดบุคลากรในสถานศึกษา

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่ดีเด่นกว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั่ว ๆ ไป เพื่อนำผลการวิจัยและพัฒนาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกันในโอกาสต่อไป